

d) Črešnja. Kaj je črešnja? Korenina, deblo, les. Sad je okrogel in gol, ima okroglasto, gladko koščico. Po barvi je rudeč, pegast, rumenkast ali črn. (Črešnje belice, črešnje črnice). Po okusu sladak ali kiselkast.

Živali v poletji.

a) Gosenica in metulj. Kakšne živali vidimo v poletji po vrteh? Gosenica glogovega belina ima črno glavo in je črno in belo kosmata. Glogovega belina najlaže pokončaš, ako obereš po zimi mešičke in jih sožgeš, ali pa če zatareš jajca in mlade gosenice, dokler se še niso razlezele iz gnezda.

b) Polž. Kje najdete polža? Polži se počasi pomikajo, ker nimajo nog. Mesto nog imajo na trebuhu mesnat podplat, zato jih tudi trebuhonožce imenujemo. Glava nosi po dve ali štiri tipalnice, katere žival lahko v se potegne. Oči sedé ali na konci, ali pa na korenu večjih tipalnic. Telo tiči v zvitej, apnenej hišici, v katero se žival lahko vsa skrije. Nekateri polži so dobra postna jed.

c) Lastavica. Kje in kako si nareja lastavica gnezdo? (Pod streho, v vežah, stajah, kuhinjah in celó dimnikih). Gnezdo si naredi iz blata, slame in sená. Hrani se z zuželkami, zlasti muhami, loveč jih letaje. Lastavice so rade blizu ljudi. Kljun imajo kratek, pločast, malo ne trivoglat; peroti dolgi in špičasti; rep viličast. Lastavice so koristne ptice (zakaj?). Selilne ptice.

Pašniki in travniki.

a) Pastir in njegova čreda. Obleka, bič, pes (kakšen? čimu?); rog (piščal); trobi (zakaj?): čreda se zbira; krave, ovce, koze; kravar, ovčar, kozar; paša: trava in zelišča so živini v živež; živina se pase; zvečera se živina vrača domóv. Hlev. Klaja.

b) Košnja. Trava po travnikih rumení; zrela je; kosci prihajajo; kosé (sečejo) travo s kosó. Kakšna je kosa? Posušena trava se imenuje senó. Deževno vreme, nevihta, povodenj. Senó se domóv zvozi. Skedenj. Živinska klaja.

Tu je gradiva dovolj, o katerem naj se učitelj z otroci pogovarja in otroci bodo dobili pravi pojem o poletji.

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

10.

Značajni in verli nemški pisatelj Seume piše: „Vse bi bolje šló, ako bi ljudje več hodili“. Vsakdo vé, da mu jed in pijača in spanje bolje diši, ako se je izprehodil, ali če je opravljal kako težavno opravilo. In komur diše omenjene tri stvari, ta je tudi zdrav.

Pri premikanji se kerčijo in raztezajo mišice našega trupla. To kerčenje in raztezanje ima neznano velik vpliv na prebavljanje, dihanje, kervotok i. t. d.

Sopemo zatorej hitrejše pri gibanji. Vzprijemljemo na takov način več dobrega vzduha v krí in izsopemo tudi več pokvarjenega iz trupla. Dober vzduh poživlja krí, in ta se pretaka hitrejše po trupli in doseza takó hitrejše svoj namen. V kervi namreč so vse one snóvi, iz katerih je sestavljeno naše truplo. Krí se pretaka po vsem trupli ter pušča pri tem toki v vsacem deli telesa one snóvi, iz katerih je sestavljen takó n. pr. v kostéh vapno, v možjanih poleg drugih snóvi nekoliko fosforja i. t. d.

A to, kar je odložila krí telesnim udom, ne ostaje zmeraj takšno. Obrabi in pokvari se s časom, in to mora spet odnesti krí, kajti ko bi se nakopičile te obrabljene stvari v trupli, bi zbolel človek.

In ravno gibanje pospešuje to obojno kervino delo: priplivanje dobrih in izločevanje pokvarjenih snóvi.

Gibanje pospešuje tudi prebavljanje jedil. In to je spet koristno. Snóvi, katere donaša krí telesnim udom, prihajajo vse iz želodca in iz črév vá-njo. In čim hitrejše prihajajo snóvi v njo, tem hitrejše jih tudi krí prenaša po trupli.

Po dolzem gibanji v prosti prirodi, nam diši posebno jed in pijača, naše spanje je sladkó, mišice in celó kosti se terdijo, možjani se olajšajo, obraz se zvedrí, človek je vesel. — In zató je gibanje ne le uvèt telesnemu, ampak tudi duševnemu zdravju.

Toda vsaka stvar ima dve strani: solnčno in senčno. Tudi gibanje utegne biti kvarno, ako se prezirajo nekatera pravila, po katerih se ima veršiti, da je priležno zdravju.

Kovač n. pr. se tudi giblje ves dan. Vihtí kládivo k višku, ter kuje ž njim železo. Zató so tudi čverste njega roke in ves zgornji del njega trupla krepák. Ali z nogami se premika le malo, zató ostajajo te največ tenke, šibke, celó skrivé se dostikrat. V dokaz so nam Kropenčani in Teržičani. Tkalec zopet dela mnogo z nogami. Te so zató močne, a drugi telesni udje ostanejo več ali menj slabi.

Kaj hočem s tem reči? — Ni dovolj, da človek samó hodi, ni dovolj, da človek dela samó z rokami, vaditi ima tudi druge telesne ude: glavo, tilnik, herbet, persi, celó perste. Tega ne preziraj noben oča, noben vzgojitelj v prvih letih otrokovega življenja. Ni treba ravno o tem metodičnih vaj v telovadbi, ali kjer in kadar je prilika, ne zamujaj se vaditi teh ali onih udov.

Igranje na klavirji dosta pripomore, da postajajo persti ugíbični.

O tesnih oblačilih sem uže nekoč pisal. Posebno o vsacem gibanji naj se odlagajo. Kaj pomaga ženskimi, ako hodijo v tesnih modrecih še tolikrat na prósto? Zdrave vendar niso zató nič bolj. Kajti saj ne mo-

rejo niti enkrat vzdihniti prav krepkó, niti se pripogniti. Dobro, ker so moški takó galantni, da jim poberó, kar jim pade na tla. Zató so ženske takó slabih persí, zató jim ni móči več dojití svojih otrók.

Ne jej pred in med gibanjem. To pravilo ne preziraj se nikdar! Med gibanjem prehaje telesna moč več ali menj na one ude, ki se ravno gibljejo. Za želodec ji ne ostaje toliko, da bi mogla prebavljati jedila. — Ravno takó dela kvaro, ako takoj po kosili opravljaš težavna dela.

Vsaki stvari je treba časa in poterpljenja. Prehiteti se ne dá nič. Abotno bi bilo, da bi puščali otroka takó dolgo opravljati kako težavno opravilo, dokler le giblje. Njega moč ne prenaša mnogo. Nima se misliti, da iz otroka vzraste na hip korenjak. Ravno, ako ga siliš preveč, ga le pokvariš.

Med delom ima počivati, ravno takó po deli. A tudi ne tirjaj od slabotnega ali bolehnega otroka toliko, kolikor od zdravega.

V prvih mesecih nadomeščuje otroku kričanje in jok gibanje. Njega ročici in nožici še niso zmožne, da nosijo težo trupla. Ali tudi, če bi jo, bi je ne mogle, kajti otrok je povit. Gotovo je tudi, da bi se otroci menj jokali, ako bi jih ne povijale matere. Pesniki sicer pojó, da je „solzna dolina“ vzrok njegovim solzam, a mi prozajisti terdimo, da so povoji. Gibati se mora vsaka živéča stvar. A ker povit otrok ne more premikati svojih vunanjih udov, mora napenjati svoje notranje. S tem popravi on sam naopako povijanja. Kakó bi zaostajali otroci v rasti, ako bi se ne jokali! Kdor zamaši jokajočemu otroku usta, ta je surovejši od zverine! —

(Dalje prih.)

France Malavašič.

Aleluja! naziva se pesem, ktero je v šestih kiticah zložil Malavašič „Devetnajstimu Malitravnu 1848“ z naslednjim začetkom in zveršetkom (Novic. I. 16):

Naródi v grobu so ležali,
Tamota jih je pokrivala,
Verig se mertvi niso bali,
Sej sužnost le jih je vezala,
In kaj če mertvim ta storiti,
Ker smert ne da jim nič čutiti?..

.. Svobode duh — varh čiste sreče —
Pihljá zdaj blagor med narode,
Prižgane so umnosti sveče,
In spravljena je smert osode;
In Aleluja iz serca poje,
Kar čuti v persih serce svoje!

Malavašičeva je morda tudi budnica „Slovencam“ v l. 18 brez podpisa (O Vila! pevcu svojo moč posodi, — Da krepka pesma v domovino vre itd.), kjer kaže se resnično slovilo:

„Kdor blagor domovini dati iše,
Se v zgodbo in naroda serce piše“.

V 19. listu priobčuje „Fr. Malavašič, zazdanji tajnik domorodnega slov. zbora: Oznanilo. Domorodni slovénski zbor v Ljubljani je ob-